

Wy odejdziecie, film zostanie

- o warsztatach Szkoły Dialogu w Zagórowie

ŁUKASZ PARUS

Poniższe teksty dokumentują warsztaty, jakie w ramach Szkoły Dialogu odbyły się w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych imienia Braci Kostaneckich w Zagórowie w 2014 roku oraz ich efekt - powstanie filmu dokumentalnego o jednym z zagórowskich Żydów. Artykuły powstawały w trakcie realizacji projektu.

Warsztaty pierwsze - mapy starego Zagórowa

10 marca 2014 roku odbyły się w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Zagórowie pierwsze warsztaty w ramach Szkoły Dialogu - projektu edukacyjnego realizowanego przez Fundację Forum Dialogu. Fundacja jest organizacją pozarządową, od ponad dziesięciu lat zajmuje się dialogiem polsko-żydowskim i działa na rzecz przełamania wzajemnych stereotypów oraz zbliżenia pomiędzy Polakami a Żydami.

Maria Pawlak i Katarzyna Niewczas

ZSP w Zagórowie zakwalifikował się do tego cieszącego się dużą popularnością programu, którego głównym celem jest zapoznanie młodzieży z kulturą żydowską, zainspirowanie uczniów do przygotowania projektu dotyczącego lokalnych Żydów oraz budowanie tolerancji i otwartości wobec przedstawicieli innych kultur i wyznań.

W projekcie uczestniczyło 29 wychowanków ZSP z różnych oddziałów: Liceum Ogólnokształcącego, Technikum Obsługi Turystycznej i Technikum Geodezyjnego. Rolę opiekuna grupy pełnił nauczyciel Łukasz Parus. Zajęcia poprowadziły trenerki i edukatorki Maria Pawlak i Katarzyna Niewczas - wówczas studentki historii i psychologii na Uniwersytecie Warszawskim.

Prowadzące rozpoczęły warsztaty od poznania grupy. Później spisano wspólnie kontrakt i przystąpiono do działań edukacyjnych z wykorzystaniem różnych metod dydaktycznych. Uczniowie pracowali w grupach, prezentowali na forum poszczególne pojęcia z zakresu kultury żydowskiej. Omówiono m.in. następujące zagadnienia: menora, mycka, mykwa, mezuz, (tzw. „4 m”), rabin, synagoga, kirkuć, koszerność, cheder, jesziwa, święta żydowskie w odniesieniu do świąt chrześcijańskich, chasydzi. Ponadto rysowano mapy starego Zagórowa, szkicowano wymarzoną przestrzeń miejską, omawiano fotografie, tworzone kalendarz żydowski i oglądano krótki niemy film ukazujący przedwojennych Żydów mieszkających w Gąbinie.

Młodzież była bardzo zadowolona z warsztatów i niewątpliwie poszerzyła wiedzę na temat kultury żydowskiej.

Warsztaty drugie - robimy film

31 marca odbyły się w Zespole Szkół w Zagórowie drugie warsztaty w ramach programu edukacyjnego Szkoła Dialogu. Z młodzieżą ponownie spotkały się Maria Pawlak i Katarzyna Niewczas, edukatorki z Warszawy.

Zajęcia okazały się ważne, gdyż podczas nich uczniowie wybrali formę projektu upamiętniającego lokalnych Żydów. Po licznych pracach w grupach i burzy mózgów młodzież zadeklarowała, że przygotuje film dokumentalny o zagórowskim Żydzie Leonie Jedwabie. Zdecydowano, że w rolę głównego bohatera wcieli się szkolny aktor Rafał Trybuś. Młodzi podzielili się obowiązkami. W pierwszym etapie zdecydowali zgromadzić informacje i zdjęcia dotyczące Leona Jedwaba oraz przeczytać wywiady z ocalałym z Holocaustu. Film ma powstać do końca czerwca.

Zrealizowany projekt weźmie udział w ogólnopolskim konkursie, którego rozstrzygnięcie odbędzie się na uroczystej Gali Szkoły Dialogu w styczniu 2015 roku.

Warsztaty trzecie - piętrowy budynek o numerze 10

14 kwietnia 2014 roku odbyły się trzecie warsztaty w ramach Szkoły Dialogu. Tym razem część zajęć przeprowadzono w przestrzeni miejskiej Zagórowa. Ponadto oddano hołd powstańcom warszawskiego getta i szczegółowo omówiono projekt przygotowywanego filmu o Leonie Jedwabie.

„Dialogowicze” wybrali się wraz z edukatorkami i koordynatorem na spacer po mieście śladami lokalnych Żydów. Skorzystali z uprzejmości Czesława Jasińskiego, zagórowianina, emerytowanego nauczyciela ZSP i obejrzeni dawny sztibel/kuczkę oraz wysłuchali opowieści o budynku zagórowskiej gminy żydowskiej, mieszczącym także mykwę i koszernię. Te ważne miejsca ściśle związane z życiem zagórowskich Żydów znajdują się na podwórku i działce Czesława Jasińskiego.

Czesław Jasiński i młodzież biorąca udział w warsztatach

- Tutaj stał piętrowy budynek o numerze 10. Nie ma po nim śladu - opowiadał. - Mieściła się w nim siedziba zarządu gminy, koszernia nazywana przez miejscowych „kosiornią” oraz łaźnia rytualna - mykwa. Żydzi przed szabatem i ważnymi świętami przychodzili się w tutaj kąpać, rzeźnik zabijał drób i załatwiano sprawy urzędowe. Ostał się do dziś fragment murowanej studni. Kilka kroków dalej bije źródło. Pewnie dlatego tutaj umiejscowiono mykwę - dodał pedagog.

Niestety pogoda popsuta uczniom plany. Zimny deszcz i przeszywający wiatr skróciły wycieczkę. W drodze powrotnej młodzież zrobiła sobie zdjęcia przy rodzinnym domu Leona Jedwaba i szybko wróciła do szkoły. W klasie, przy pomocy prezentacji multimedialnej, pokazano wychowankom fotografie synagogi, jesziwy oraz chederu. Ponadto „dialogowicze” mieli niepowtarzalną okazję obejrzeć książki z biblioteki żydowskiej w Zagórowie. Ponad stuletnie powieści z pieczęcią i napisami w jidysz nauczyciel Łukasz Parus otrzymał od zagórowianki Jadwigi Płócienniczak.

Podczas oglądania książek z biblioteki żydowskiej w Zagórowie

- Ojciec pani Jadwigi działał w straży i zajmował się w czasie wojny m.in. sprzątnięciem żydowskich domów. Wziął kilka książek na pamiątkę - mówił koordynator Szkoły Dialogu w ZSP.

W kolejnej części spotkania edukatorki Maria Pawlak i Katarzyna Niewczas poprowadziły zajęcia. Uczniowie mieli wiele zadań do wykonania, m.in. tworzyli przedwojenne i powojenne losy Żyda Dawida. Oprócz tego dużo rozmawiano o przygotowywanym filmie, dzielono się refleksjami i spostrzeżeniami, jak również oglądano zdjęcia zamieszczone na stronie internetowej www.leonjedwab.com.

Każdy uczestnik Szkoły Dialogu otrzymał papierowego żonkila na znak pamięci o powstaniu w getcie warszawskim. Kwiaty przygotowała uczennica klasy III Technikum Obsługi Turystycznej Ewa Figas.

Ogólnopolska akcja z żółtymi żonkilkami wiąże się z osobą jednego z przywódców tego powstania Marka Edelmana, który każdego roku składał żonkile pod pomnikiem Bohaterów Getta. Co prawda rocznica zbrojnego wystąpienia Żydów przeciwko Niemcom przypada 19 kwietnia (sobota), ale ze względu na zbliżające się święta Wielkiej Nocy i dni wolne od zajęć, część społeczności ZSP postanowiła wcześniej upamiętnić to ważne wydarzenie.

Termin ostatnich zajęć Szkoły Dialogu przypada na 28 kwietnia (poniedziałek). Wówczas z młodzieżą spotka się Damian Kruczkowski, koninianin mieszkający w Poznaniu, członek Towarzystwa Przyjaciół Konina i działacz społeczny.

Edukatorki i koordynator serdecznie dziękują Panu Czesławowi Jasińskiemu za możliwość zobaczenia miejsc związanych z zagórowskimi Żydami i ciekawe opowieści.

Warsztaty czwarte - list do pana Leona

28 kwietnia odbyły się ostatnie warsztaty Fundacji Forum Dialogu realizowane w ramach programu edukacyjnego Szkoła Dialogu. Po nich uczniom pozostała wyteżona praca nad przygotowaniem projektu finalnego, tj. filmu o Leonie Jedwabie, Żydzie z Zagórowa.

Damian Kruczkowski podczas prelekcji

Zajęcia rozpoczęły się od prelekcji zaproszonego gościa, Damiana Kruczkowskiego z Konina. Prelegent jest z wykształcenia socjologiem, w wolnych chwilach aktywnie działa społecznie w stowarzyszeniach Towarzystwo Przyjaciół Konina i Akcja Konin, zajmując się m.in. koordynowaniem renowacji zabytkowych nagrobków i kultywowaniem pamięci historycznej o Koninie i okolicach.

Gość bardzo ciekawie opowiadał młodzieży o charakterze pracy społecznej, dotychczasowych dokonaniach i sugestywnie zachęcał ją do działalności na rzecz małej ojczyzny.

- Wy kiedyś odejdziecie, ale film o panu Leonie, który przygotowujecie, zostanie - mówił. - Zatem wasza praca nie pójdzie na marne. Będzie waszym świadectwem i źródłem informacji historycznych dla następnych pokoleń.

Po wykładzie „dialogowicze” przystąpili do rozwiązywania zadań i ćwiczeń koordynowanych przez edukatorki Marię Pawlak i Katarzynę Niewczas. Tematyka spotkania dotyczyła m.in. wielokulturowości i jej wpływu na społeczeństwo oraz religijność Żydów i innych narodów. Uczniowie mieli również za zadanie napisać list do Leona Jedwaba. Na koniec warsztatów wypełniono ankiety i wykonano pamiątkową fotografię.

- Podczas warsztatów wiele dowiedzieliśmy się o Żydach i kulturze żydowskiej, rozbudowano w nas tolerancję i poczucie, że inne, często na pozór odmienne narody, są takie same - wrażeniami z zajęć dzieliła się uczennica Anna Klimczak z klasy I Technikum Obsługi Turystycznej. - Szkoda, że zajęcia Szkoły Dialogu już się skończyły. Były miłą odskocznią od

Uczestnicy warsztatów Szkoły Dialogu w Zagórowie

codziennych lekcji. Po majówce rozpoczynamy pierwsze zdjęcia do filmu o panu Leonie Jedwabie.

Premierowa projekcja filmu - 18 minut wspólnej pracy

24 czerwca 2014 roku odbyła się w szkolnej sali nr 206 premiera filmu dokumentalnego pt. *Coś dobrego na końcu tęczy. Losy Leona Jedwaba z Zagórowa*. Dokument zrealizowali uczniowie Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych imienia Braci Kostaneckich w Zagórowie w ramach udziału w programie edukacyjnym Szkoła Dialogu koordynowanym przez Fundację Forum Dialogu w Warszawie.

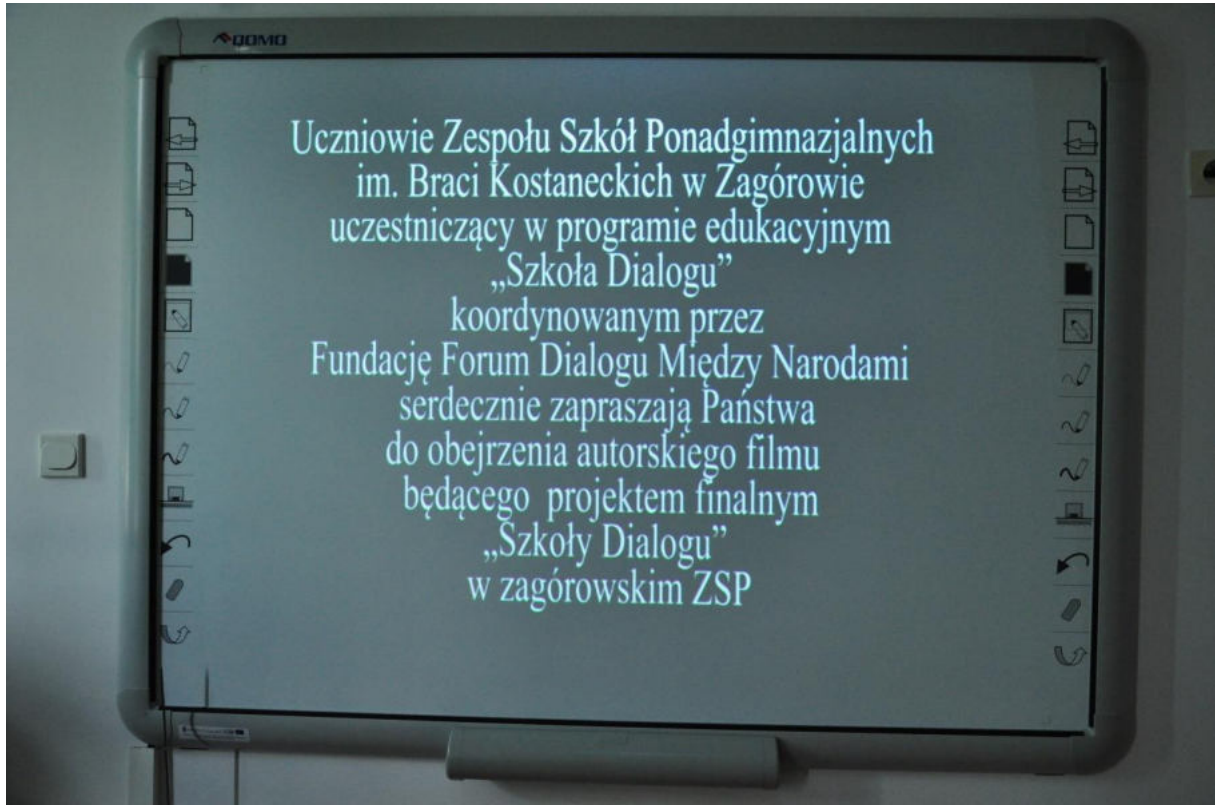
Film trwa 18 minut i przedstawia perypetie Leona Jedwaba, Żyda z Zagórowa. Pan Leon przeżył Holokaust, ma obecnie 91 lat i mieszka w Australii. Młodzież chciała w swej autorskiej pracy zwrócić uwagę na losy Żydów przed wojną i w czasie okupacji, pamięć o Holokauście i budowanie dialogu z wyznawcami innych religii oraz ludźmi należącymi do różnych kultur.

Oficjalna projekcja filmu odbędzie się w połowie września tego roku. Wówczas członkowie Szkoły Dialogu zaproszą gości, a później przygotowują spacer śladami lokalnych Żydów.

W przygotowanie dokumentu aktywnie włączyli się następujący uczniowie:

- scenariusz: Sławomira Wilczyńska, Michalina Gośka, Marta Żelek, Kinga Witman (scenariusz powstał na podstawie wywiadów z Leonem Jedwabem: Eva Urbach *Patrzę na jaśniejszą*

stronę życia. Rozmowa z Leonem Jedwabiem [w:] Mirosław Słowiński, Krzysztof A. Makowski *Dwa życia jak dwa psalmy. Historia mówiona Leona i Toshy Jedwab opowiedziana Evie Urbach*, Poznań 2012; zapis rozmowy Mariusza Sulanowskiego z Leonem Jedwabem przeprowadzonej 15 listopada 2010 roku, adiustacja transkrypcji wywiadu i przypisy Łukasz Parus)

- lektor: Rafał Trybuś (w nagraniu tekstu pomogła uczniom dziennikarka portalu informacyjnego „Twoja Słupca” Nadia Gierszewska)
- montaż: Ewa Figas, Klaudia Sobolewska, Daniel Zieliński (cennych wskazówek dotyczących montażu udzielił uczniom nauczyciel technologii informacyjnej Radosław Napierała)
- mapka Zagórowa w wersji elektronicznej: Adam Nowak, Katarzyna Matuszak, Agata Grzeszczak

- wybór zdjęć: Marlena Bisiorek, Kinga Bojańska, Paulina Brykowska, Natalia Dudkowiak, Krystian Kierzek, Marlena Łabęcka, Katarzyna Matuszak, Justyna Matuszczak, Kinga Witman

Muzyka: Roaylty free music *Very Sad Music*, Budapest Klezmer Band *Mitzvah Tanz*.

Fotografie wykorzystane w filmie pochodzą z następujących źródeł: archiwum Leona Jedwaba (zdjęcia udostępnione Łukaszowi Parusowi), stron internetowych www.leonedwab.com i www.yadvashem.org, archiwum śp. Bogdana Grzonkowskiego, archiwum Andrzeja Bernata, archiwum Łukasza Parusa, archiwum ZSP w Zagórowie (zdjęcia autorstwa Łukasza Parusa), internet.

Premiera filmu. (Fotografie Łukasz Parus)

W dokumencie wykorzystano fragmenty następujących filmów: *Rodzina Kowalskich*, reż. Arkadiusz Gołębiewski, Maciej Pawlicki, 2009; *Oczy szeroko otwarte*, reż. Haim Tabakman, 2010; *Ambulans*, reż. Janusz Morgenstern 1961.

Uczestnicy warsztatów

Koordynatorem Szkoły Dialogu w ZSP w Zagórowie był nauczyciel Łukasz Parus. W warsztatach uczestniczyli uczniowie:

Marlena Bisiorek (III TOT)

Paulina Brykowska (III TOT)

Kinga Bojańska (III TOT)

Natalia Dudkowiak (III TOT)

Ewa Figas (III TOT)

Krystian Kierzek (III TOT)

Magda Ludwiczak (III TOT)

Marlena Łabęcka (III TOT)

Katarzyna Matuszak (III TOT)

Justyna Matuszczak (III TOT)

Monika Mazurek (III TOT)

Klaudia Sobolewska (III TOT)

Kinga Witman (III TOT)

Marta Wrzaskowska (III TOT)

Daniel Zieliński (III TOT)

Kinga Krukowska (II TOT)

Michalina Gośka (II TOT)

Sławomira Wilczyńska (II TG)

Marta Żelek (II TG)

Anna Klimczak (I TOT)

Julita Śmiechowska (I TG)

Edyta Matuszak (I TG)

Agnieszka Musiałowska (I TG)

Agata Grzeszczak (I LO)

Martyna Rybicka (I LO)

Katarzyna Szcześniak (I LO)

Kamil Franczak (I LO)

Adam Nowak (II LO)

Rafał Trybuś (II LO)